

PROSTOR

25 [2017] 2 [54]

ZNANSTVENI ČASOPIS ZA ARHITEKTURU I URBANIZAM
A SCHOLARLY JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

SVEUČILIŠTE
U ZAGREBU,
ARHITEKTONSKI
FAKULTET
UNIVERSITY
OF ZAGREB,
FACULTY OF
ARCHITECTURE

ISSN 1330-0652
CODEN PORREV
UDK | UDC 71/72
25 [2017] 2 [54]
171-440
7-12 [2017]

POSEBNI OTISAK / SEPARAT | OFFPRINT

ZNANSTVENI PRILOZI | SCIENTIFIC PAPERS

190-199 **KRISTINA CAREVA**
RENE LISAC
TOMISLAV PLETENAC
JANA VUKIĆ

AKUPUNKTURA GRADA
KAO PARTICIPATIVNI ALAT
ZA REVITALIZACIJU JAVNOG PROSTORA

Izvorni znanstveni članak
UDK 711.163:712.25(497.5 Zagreb)"20"

CITY ACUPUNCTURE
AS A PARTICIPATORY TOOL
IN REVITALIZING PUBLIC SPACE

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER
UDC 711.163:712.25(497.5 Zagreb)"20"

Af

SL. 1. KARTOGRAFSKI PRIKAZ BAZE PODATAKA LOKACIJA JAVNOG PROSTORA U GRADU ŽAGREBU DOBIVENIH ISTRAŽIVANJEM
Fig. 1 Map showing data collected in the research about public spaces in Zagreb

KRISTINA CAREVA¹, RENE LISAC¹, TOMISLAV PLETENAC², JANA VUKIĆ³

¹SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ARHITEKTONSKI FAKULTET
HR – 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26

²SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU
HR – 10000 ZAGREB, IVANA LUČICA 3

³SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
HR – 10000 ZAGREB, IVANA LUČICA 3

kcareva@arhitekt.hr
rlisac@arhitekt.hr
tpletenac@me.com
jana.vukic@ffzg.hr

¹UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF ARCHITECTURE
CROATIA – 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26

²UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF ETHNOLOGY AND CULTURAL ANTHROPOLOGY
CROATIA – 10000 ZAGREB, IVANA LUČICA 3

³UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY
CROATIA – 10000 ZAGREB, IVANA LUČICA 3

kcareva@arhitekt.hr
rlisac@arhitekt.hr
tpletenac@me.com
jana.vukic@ffzg.hr

IZVORNI ZNAJSTVENI ČLANAK

UDK 711.163:712.25(497.5 ZAGREB)“20”

TEHNIČKE ZNAJSTOSTI / ARHITEKTURA I URBANIZAM

2.01.02. – URBANIZAM I PROSTORNO PLANIRANJE

DRUŠTVENE ZNAJSTOSTI / SOCIOLOGIJA

5.05.05. – POSEBNE SOCIOLOGIJE

HUMANISTIČKE ZNAJSTOSTI / ETNOLOGIJA I ANTROPOLOGIJA

6.06.01. – ANTROPOLOGIJA

ČLANAK PRIMLJEN / PRIHVACEN: 24. 3. 2016. / 13. 12. 2017.

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

UDC 711.163:712.25(497.5 ZAGREB)“20”

TECHNICAL SCIENCES / ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

2.01.02. – URBAN AND PHYSICAL PLANNING

SOCIAL SCIENCES / SOCIOLOGY

5.05.05. – SPECIAL SOCIOLOGY

HUMANITIES / ETHNOLOGY AND ANTHROPOLOGY

6.06.01. – ANTHROPOLOGY

ARTICLE RECEIVED / ACCEPTED: 24. 3. 2016. / 13. 12. 2017.

AKUPUNKTURA GRADA KAO PARTICIPATIVNI ALAT ZA REVITALIZACIJU JAVNOG PROSTORA

CITY ACUPUNCTURE AS A PARTICIPATORY TOOL IN REVITALIZING PUBLIC SPACE

AKUPUNKTURA GRADA
JAVNI PROSTOR
MIJEŠANA METODA
PARTICIPACIJA GRAĐANA

CITY ACUPUNCTURE
PUBLIC SPACE
MIXED METHOD
CITIZENS' PARTICIPATION

U sklopu projekta „Zagreb za mene” provedena je interdisciplinarna metoda Akupunktura grada – istraživanje stajališta građana o potrebama, promjenama i lokacijama uređenja javnih prostora u gradu Zagrebu. Rad iznosi rezultate istraživanja i ističe važnost uloge participativnog modela planiranja, pri čemu predstavlja Akupunkturu grada (inicijativu koja djeluje u sklopu Društva arhitekata Zagreba) kao planerski alat za jačanje simboličke i identitetske poveznice stanovnika s vlastitom četvrti i gradom u cjelini.

The *City Acupuncture* is an interdisciplinary method developed within the project “Zagreb for me” in order to research the citizens' attitudes about the revitalization of public urban spaces in Zagreb. This article presents the results of this research and highlights the importance of a participatory model in urban planning and design. The *City Acupuncture* is conceived as a planning tool aimed at strengthening the bonds between the citizens and their neighborhoods or the city as a whole.

UVOD

INTRODUCTION

Akupunktura grada¹ je inicijativa koja djeluje u sklopu Društva arhitekata Zagreba, a temelji se na tri osnovna principa – interdisciplinarnosti, participaciji građana i malim prostornim intervencijama, kojima se nastoji poboljšati kvaliteta gradskog života.² Projekt „Zagreb za mene”³ osmišljen je sa željom da se osnovni principi Akupunkture grada primijene na javne prostore grada kao cjeline. Male su intervencije u prostoru četvrti pomakom mjerila postale – male revitalizacije javnih prostora grada kao cjeline. U projektu „Zagreb za mene” urbanistička je struka osigurala strateški pogled na grad kao cjelinu i njegove javne prostore, a Akupunktura grada imala je ulogu uključivanja građana i javnog mnijenja u sve dijelove projekta: od upoznavanja javnosti s participativnom metodologijom, preko detektiranja lokacija i potreba stanovnika do sudjelovanja u preciznom programiranju svake lokacije. U svrhu prikupljanja prijedloga za intervencije u javnome prostoru Akupunktura grada provela je interdisciplinarno istraživanje koje se sastojalo od empirijskog dijela, prikupljanja sekundarnih podataka, analize svih prikupljenih podataka i oblikovanja zaključaka o konkretnim lokacijama i vrstama potrebnih intervencija u javni prostor oko kojih se slaže najveći broj građana, udruga i vijeka gradskih četvrti.

Participacija građana i njihova zainteresiranost za sudjelovanje u (su)kreiranju javnog prostora grada daje mogućnost izgradnje

veće solidarnosti i socijalne kohezije gradskog stanovništva, a to ima posebno veliku važnost u suvremenim gradovima podložnim procesima društvene i prostorne fragmentacije. Transformativni potencijal i značenje urbanizacije kao procesa kojim se, ako je dobro vođen, mogu postići ciljevi održivoga razvoja, potaknuti društveni i ekonomski napredak te unaprijediti kvalitetu života – vidljivi su iz izvještaja *UN Habitata* o urbanizaciji i razvoju *Urbanization and Development: Emerging Futures; World Cities Report 2016*.⁴ Ovim se radom ukazuje na značajan potencijal participativnog modela planiranja promjena u javnom prostoru grada i stavlja naglasak na Akupunkturu grada kao svojevrsan urbanistički alat u revitalizacijskim procesima koji se odnose na javne prostore grada.

JAVNI PROSTORI GRADA
KAO PROSTORI ZAJEDNIŠTVAPUBLIC CITY SPACES
AS COMMUNITY SPACES

Nekada su gradovi bili prostori zajedništva za koje se vezao osjećaj pripadnosti, zajedničke kulture i identiteta. Danas se toj slici zajedništva suprotstavlja strah od drugih stanovnika, ograđivanje i nadgledanje te dominacija konsumerističkih, instrumentalnih prostora, odnosno onoga što Marc Augé naziva nemjestima, nad javnim prostorom kao prostorom zajedništva, memorije i identiteta, tj. antropološkim mjestom.⁵ Javni prostori grada imaju posebnu važnost jer omogućuju susret različitosti i interakcije najrazličitijih populacija korisnika gradskog prostora.⁶ U javnome je prostoru posebno izražena značajka grada kao društvenog prostora i društvene konstrukcije. Javni je prostor izrazito osjetljiv jer osim svoje fizičke dimenzije ima i onu dubinsku, simboličku. Participacija građana u krei-

1 <http://www.cityacupuncture.org/> i <http://www.d-a-z.hr/hr/ciklusi-programa/akupunktura-grada,16.html>

2 CAREVA [ur.], 2014: 4-5

3 <http://zagrebzamene.d-a-z.hr/>

4 <http://unhabitat.org/urban-knowledge/publications>

5 AUGÉ, 2001: 43

6 Prema MANUELU CASTELLSU (2000.) promjene gradova u informacijsko doba odnose se na tri osnovna područja: promjene urbane forme, promjene funkcije gradova i – ono što je u ovome istraživanju najvažnije – promjene značenja gradova u kojima se smisao zajedništva rastvara svakodnevnim porastom individualizacije. Opširnije u: SARINIC, ČALDAROVIC, 2015: 121.

7 Prema 2030 *Agenda for Sustainable Development* i *UN-Habitat World Cities Report 2016* održivi, otporni i inkluzivni gradovi imaju pet osnovnih značajki dobrog upravljanja, od kojih jednu čini uključivanje građana u participativno oblikovanje infrastrukture, urbanog prostora i usluga.

8 LYNCH, 1990: 3, 6

9 WALTERS, 2007: ix, 56, 65

10 JACOBS, 1961: 6, 8

ranju ili uređivanju javnog prostora omogućuje zajedničku osnovu društvene konstrukcije simboličkog i identitetskog aspekta prostora grada.⁷ Pozivajući se na K. Lyncha, možemo reći da se radi o slici grada kako ga percipiraju njegovi stanovnici.⁸ Osim toga, važnost participacije građana u planiranju grada utemeljena je i na shvaćanju zajednice kao dijalektike između pojedinca i društva povezane s fizičkim prostorom grada te na novom urbanizmu⁹ i suvremenim tendencijama kreiranja održivih i inkluzivnih gradova. Koncentracijom na iskustvo građana Akupunktura grada prikuplja podatke i stvara znanja o korištenju prostora u svakodnevici, što omogućuje dopunu *top-down* urbanističkog planiranja obrnutim pristupom, tj. *bottom-up* temeljenom na principima participacije građana, u ovom slučaju – u revitalizaciji javnih prostora grada. Navedeni pristup djelomično je utemeljen na pogledu na grad kao na dinamičnu cjelinu različitih mjesta, odnosa i svekolike raznolikosti J. Jacobs i njenoj kritici klasičnog urbanizma¹⁰ te principima Novog urbanizma koji ponajprije zagovaraju kvalitetu života u gradu, tj. humanizam temeljen na različitosti i miješanju – od funkcije prostora do same zajednice odnosno stanovnika. Izravna poveznica Akupunkture grada s Novim urbanizmom¹¹ odnosila bi se u prvom redu na poticanje malih intervencija u javnom prostoru na temelju svakodnevnih potreba stanovnika, s ciljem poboljšanja kvalitete života. Takve intervencije kao kontinuirani proces dovele bi do revitalizacije cjeline grada, a pozitivno bi utjecale na vezanost za mjesto (pripadanje), vlastitu četvrt i grad, odnosno na simboličke aspekte života u gradu kao fizičkom prostoru i zajednici istodobno.

Akupunktura grada u sklopu projekta „Zagreb za mene” imala je ulogu uključivanja građana i prikupljanja podataka o njihovim

potrebama, stajalištima i konkretnim prijedlozima za intervencije u javnom prostoru. Posebna važnost tog procesa vidljiva je u činjenici da građani koji su izravno zainteresirani za javni prostor kao njegovi svakodnevni korisnici imaju od svih sudionika najmanju moć u procesu donošenja odluka o javnom prostoru.¹²

Brojna istraživanja jasno pokazuju kako stručnjaci, političari i ekonomski akteri imaju znatno veću količinu moći od samih građana, zbog čega je *bottom-up* pristup revitalizaciji iznimno zanimljiv. Teorijska podloga takvog pristupa može se naći kod brojnih autora, primjerice, geograf Edward W. Soja u analizu prostora i prostornosti uvodi koncept trijalektike ili kritičko kombiniranje prostornosti, povijesnosti i društvenosti.¹³ Soja razrađuje Lefebvrevu ideju ‘dijalektike trostrukosti’ – percipiranog prostora, zamišljenog prostora i življenog prostora – kompleksne povezanosti prostora, vremena i društvenog bica ili proizvodnje prostora, stvaranja povijesti i kompozicije društvenih odnosa. Posebno je važan Lefebvrev naglasak na življenome prostoru ili prostoru života (*espace vécu*).¹⁴

U metodološkom smislu, istraživanje sloja svakodnevne života i praksi građana u javnom prostoru grada kao nužnu nameće kvalitativnu strategiju istraživanja i pomnijivo bilježenje iskaza građana u što izravnijem obliku. U provedenom istraživanju kvalitativna je metoda dopunjena metodom ankete kako bi se u kratkom vremenskom roku dobili podaci od što većeg broja građana i pokrio širi prostorni obuhvat (prostor čitavoga grada), što je detaljnije objašnjeno u nastavku.

SVRHA, CILJ I METODE ISTRAŽIVANJA

THE RESEARCH: PURPOSE, OBJECTIVE, AND METHODOLOGY

Akupunktura grada u projektu „Zagreb za mene” imala je zadaću prikupljanja prijedloga i istraživanja mišljenja građana o vrsti promjene u javnom prostoru i lokaciji na kojoj smatraju da je promjena potrebna, bilo na razini ‘vlastitog kvarta’¹⁵ ili grada kao cjeline. U skladu s temeljnom zamisli Akupunkture grada, osnovna teza istraživanja u sklopu navedenoga projekta bila je da građani žele i mogu konkretnim podatcima o lokacijama te vrstama intervencije konstruktivno sudjelovati u uređenju javnoga prostora u čitavome gradu, a ne samo u gradskoj četvrti u kojoj stanuju. Korištenje grada mijenja se i zbog rastuće mobilnosti i promjena u načinu života.

U skladu sa svrhom i ciljem projekta „Zagreb za mene”, svrha istraživanja Akupunkture grada bila je dobiti što bolji uvid u stajališta, mišljenje i potrebe građana u svakodnevnom

¹¹ Prednost Novog urbanizma predstavlja mogućnost primjene osnovnih principa na različite razine, od jedne zgrade do čitave zajednice. Opsirnije na <http://www.new-urbanism.org/>. U slučaju Akupunkture grada misli se na primjenu na razini kvarta ili gradske četvrti, ali s pozitivnim utjecajem na revitalizaciju grada u cjelini.

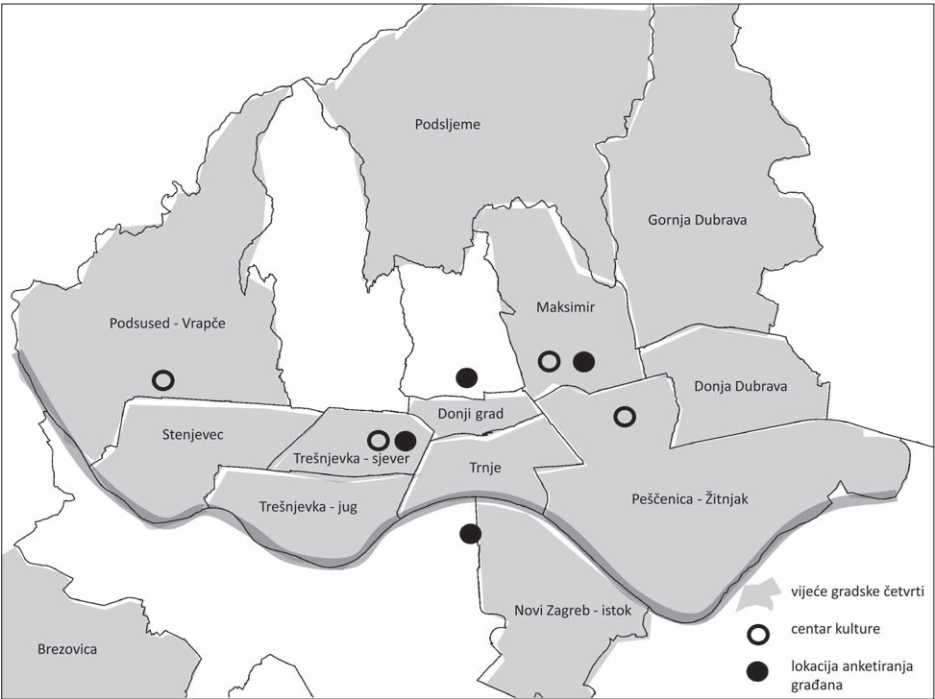
¹² Prema švicarskom sociologu MICHELU BASSANDU (2007.) neophodno je u istraživanju kombinirati više pristupa: sociologiju društvene i urbane strukturacije, sociologiju aktera i dubinsku sociologiju. Upravo dubinska sociologija bavi se odnosom urbanih oblika, društvene prakse i kolektivnih predodžbi, dakle onim slojem društvene stvarnosti na kojem počiva simbolički aspekt grada, odnosno društveni život grada koji se odvija u samom fizičkom prostoru grada. U tom dubinskom sloju kriju se osnove za izgradnju zajedništva, naravno i njegovu razgradnju, a javni je prostor onaj fizički prostor na kojemu je zajedništvo najlakše i sigurno moguće graditi.

¹³ SOJA, 1996: 53

¹⁴ LEFEBVRE, 1972: 151

¹⁵ Potrebno je napomenuti da se percepcija kvarta često ne poklapa s administrativnom granicom gradske četvrti, ali kako se željelo fokusirati na iskustvo građana, u upitniku je korišten pojam kvarta.

SL. 2. KARTOGRAFSKI PRIKAZ LOKACIJSKI ODREĐENIH PRIMARNIH IZVORA I MJESTA ANKETIRANJA
FIG. 2 MAP OF THE LOCATION-BASED PRIMARY SOURCES AND PLACES WHERE SURVEY WAS CONDUCTED

koristjenju javnoga prostora grada te prikupiti informacije o konkretnim lokacijama i potrebnim promjenama. Strategija je istraživanja stoga u osnovi kvalitativna, fokus je na sudionicima u istraživanju i razumijevanju njihove interpretacije društvenog svijeta, odnosno grada, pa je korišteno nekoliko metoda prikupljanja podataka radi kvalitetnijih uvida u fenomen odnosa građana prema javnome prostoru grada Zagreba.

Osnovni cilj provedenog istraživanja bio je prikupiti podatke o lokacijama i vrstama intervencija u javni prostor grada koje građani smatraju prioritetima. Anketom se istraživalo i generalno stajalište građana o problemima i poboljšanjima koja su potrebna javnom prostoru te njihov stav o participaciji u odlučivanju o uređenju i promjenama u prostoru grada Zagreba. Uzorak ispitanika razlikovao se ovisno o metodi istraživanja, pa su

tako uzorak za fokus grupe činile sve udruge građana i političke stranke kojih je cilj i predmet aktivnosti javni prostor (bilo da ga koriste, zagovaraju ili štite) te centri za kulturu koji djeluju u različitim dijelovima grada (Sl. 2.), a u anketi se radilo o prigodnom uzorku.

U istraživanju Akupunktura grada korišteni su primarni i sekundarni podatci (Tabl. I.). Teren-sko istraživanje odnosno primarni podatci prikupljeni su metodama fokus grupe i anketom, a odnosili su se na istraživanje stajališta građana pojedinačno (anketa), te udruga, građanskih inicijativa i centara za kulturu (fokus grupe) o javnom prostoru citavoga grada. Ukupno je u istraživanju sudjelovalo: 408 građana u anketi, 17 građana koji su bili predstavnici 11 udruga i 4 centra za kulturu te 13 gradskih četvrti, odnosno njihovi predstavnici.

Sekundarni podatci korišteni u istraživanju većinom su prikupljeni od vijeća gradskih četvrti kao predstavnika lokalne samouprave i odnosili su se ponajprije na intervencije u samoj gradskoj četvrti. Ukupno je u istraživanju sudjelovalo 13 od 17 gradskih četvrti. Osim toga, projekt „Zagreb za mene” bio je otvoren za izravnu komunikaciju s građanima putem elektroničke pošte ili pisama, pa je i na taj način prikupljen određeni broj prijedloga građana (radi se o vrlo malom broju).

PROVEDBA ISTRAŽIVANJA
RESEARCH PROCESS

Anketa – Anketa je provedena na prigodnom uzorku stanovnika grada Zagreba u četiri prostorne zone grada¹⁶: zapad (tržnica Trešnjevka; Sl. 4.), jug (trgovački centar *Avenue Mall*), istok (park Maksimir) i centar (Trg bana J. Jelčića), koje osim toga i predstavljaju četiri različite vrste javnog i polujavnog prostora (trgovački centar) koje građani koriste kao mjesta okupljanja i druženja. Anketa je bila dobrovoljna i anonimna, upitnik su ispunjavali anketari tijekom razgovora s građanima, bez obveze da se odgovori na sva pitanja, jer je primarni cilj istraživanja bio prikupljanje podataka o lokacijama.¹⁷ Upitnik se sastojao

TABL. I. PRIKAZ STRUKTURE PRIKUPLJENIH PRIJEDLOGA PREMA IZVORIMA
TABLE I THE STRUCTURE OF THE COLLECTED PROPOSALS ACCORDING TO THE SOURCES

	Metoda	Uzorak (sudionici)	Broj sudionika	Broj prijedloga	Vrsta prijedloga			
					lokacija	potreba	Zagreb u cjelini	zgrada
Empirijsko istraživanje primarni izvori podataka	Fokus grupe	udruge i inicijative / centri kulture / ostalo	17	57	41	12	2	2
	Anketa	građani	408	505	218	171	38	78
Podaci prikupljeni iz sekundarnih izvora	Razgovori s članovima vijeća gradskih četvrti	vijeća gradskih četvrti	13	90	59	15	2	14
	e-mailovi i pisma građana	građani	38	67	44	5	12	6

¹⁶ Anketa je provedena tijekom četiri uzastopna vikenda (7.-28.3.2015.) u prijedpodnevnim satima. Prva lokacija na kojoj je provedena anketa bio je ulazni prostor *Avenue Malla*, jer iako nije javni prostor, prepoznat je kao svojevrstan centar društvenog života (čvorište prema K. Lynchu) južnoga dijela Zagreba. Druga lokacija bila je tržnica Trešnjevka, treća park Maksimir i posljednja Trg bana Josipa Jelčića. Građanima je predstavljen projekt „Zagreb za mene”, podijeljeni su letci s informacijama i pozivom na sudjelovanje vlastitim prijedlozima lokacija za promjene u javnom prostoru te se provelo anketiranje zainteresiranih građana.

¹⁷ Kako bi se sačuvalo što autentičniji iskaz u skladu s kvalitativnom strategijom istraživanja, tijekom razgovora s anketarima građani su mogli dopuniti upitnik crtežom ili bilo kojim podatkom za koji su smatrali da je važan, a nije bio naveden u pitanjima. Ispitanici su upućeni u moguć-

od 8 pitanja, većinom otvorenog tipa o lokacijama i vrstama intervencije u javni prostor koji građani žele ili smatraju važnima i potrebnima, stajalištima prema participaciji građana u uređenju i planiranju javnog prostora grada Zagreba te osnovnih sociodemografskih podataka o ispitanicima, bez podataka o materijalnom statusu. U anketi je 236 ispitanika imenovalo točnu lokaciju (ili više njih), a ostali su ispitanici govorili o potrebama u širem smislu. Posebno valja napomenuti kako je anketa sa stanovnicima provedena s ciljem da se što veći broj građana izravno uključi u izbor lokacija za uređenje javnog prostora u sklopu projekta „Zagreb za mene“, te je u skladu s time važno napomenuti da su, s obzirom na različita ograničenja u samom istraživanju, rezultati ankete deskriptivni i na njima nije moguće provesti kompleksnije analize.

Ukupan broj ispitanika koji su sudjelovali u anketnom istraživanju jest 408, od čega je 168 muškaraca, 231 žena, a za 9 ispitanika nije zabilježen podatak o spolu. Ispitanici su većinom srednje i starije, a manji je broj mlade životne dobi.¹⁸ Većina ispitanika rođena je u Zagrebu (Sl. 3.).¹⁹ Pri pozivu da ispune upitnik, građani su bili prilično suzdržani pa su se tek nakon kraćeg razgovora i informacija o projektu i anonimnosti odlučili sudjelovati u anketi. Spremnost na razgovor bila je prisutnija kod starijih građana negoli kod pripadnika mlade dobne skupine, koji su najčešće potpuno odbijali razgovor, čak i prije bilo kakve informacije o istraživanju i projektu. No, kad su odgovarali na pitanja o važnosti participacije, većina ispitanika smatrala ju je važnom (Sl. 3.).²⁰ U idućem pitanju ispitanici su upitani kada je za njih participacija važna i najveći se broj ispitanika odlučio za to da je participacija važna za sve velike projekte u gradu, dok ih je značajno manji broj smatrao da je participacija važna samo za gradske četvrti. Posebno pitanje bilo je postavljeno o percepciji vlastitog sudjelovanja u projektu „Zagreb za mene“, pri čemu je većina ispitanika rekla da im je drago što ih se pita za mišljenje i da ga mogu izravno iskazati.²¹ Uspr-

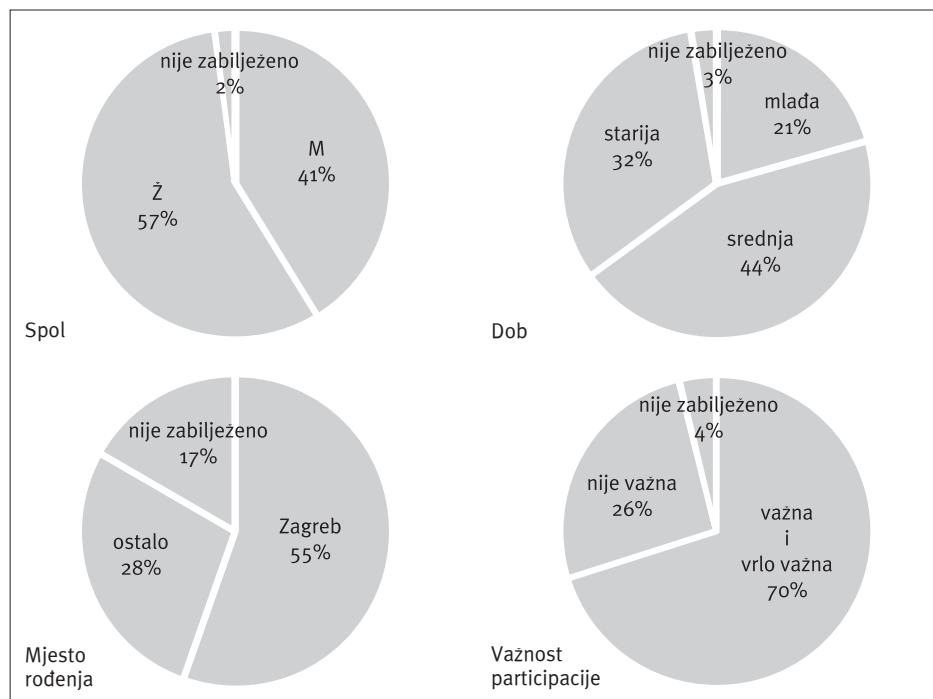
nost da točne lokacije i prijedloge intervencija dopune slanjem e-maila, što je dio njih i iskoristio.

¹⁸ Zabilježeno je 132 ispitanika srednje, 181 starije i 84 mlade životne dobi.

¹⁹ Zabilježeno je 226 ispitanika rođenih u Zagrebu i 114 ispitanika koji su rođeni negdje drugdje, no većina ih živi u Zagrebu više od 10 godina.

²⁰ Zabilježeno je 286 odgovora da je participacija važna, dok 106 ispitanika nije odgovorilo na pitanje. Navedeni broj predstavlja zbroj odgovora „važna je“ i „jako je važna“ na pitanje o važnosti participacije u odlukama o uređenju javnoga prostora grada.

²¹ Zabilježeno je 267 odgovora kojima ispitanici pozitivno gledaju na svoju uključenost u projekt, dok je samo 9 ispitanika, usprkos pristanku na anketu, i dalje smatralo da je participativni dio samo paravan za projekt. Za 119 ispitanika nije zabilježen odgovor.

kos početnom nepovjerenju, anketa je jasno pokazala da se građani osjećaju zadovoljno kada ih se pita za mišljenje. Općenite potrebe građana koje nisu bile nužno povezane s određenim lokacijama mogu se sumirati u željama za kvalitetnijim uređenjem i očuvanjem: sportskih i rekreativnih površina; zelenih površina u gradu; prostora za okupljanje i druženje, te čistoće, komunalnog reda i prometa. Ispitanici su ukazali na dobne skupine kojima su potrebni dodatni sadržaji u postojećim parkovima, a to su djeca, mladi i umirovljenici.

Fokus grupe – U istraživanje tima Akupunktura grada uključene su udruge i inicijative građana koje se primarno bave javnim prostorom te centri za kulturu – sa svrhom prikupljanja podataka o gradskim lokacijama kojima je potrebna obnova i koje imaju potencijal da postanu kvalitetan javni gradski

SL. 3. SOCIDEMOGRAFSKI PODATCI ISPITANIKA (SPOL, DOB, MJESTO ROĐENJA) I MIŠLENJE GRAĐANA O VAŽNOSTI NJHOVE PARTICIPACIJE U ODLUKAMA O UREĐENJU JAVNOG PROSTORA GRADA

FIG. 3 SOCIDEMOGRAPHIC DATA ABOUT THE SURVEY RESPONDENTS (GENDER, AGE, PLACE OF BIRTH) AND CITIZENS' OPINIONS ABOUT THE IMPORTANCE OF THEIR PARTICIPATION IN PLANNING AND (RE)DESIGN OF PUBLIC URBAN SPACE AND IN RELEVANT DECISION-MAKING PROCESSES

SL. 4. PROVEDBA ANKETE NA TRŽNICI TREŠNJEVKA
FIG. 4 CONDUCTING A SURVEY AT THE TREŠNJEVKA MARKET-PLACE

SL. 5. PROVEDBA FOKUS GRUPE U DAZ-U
FIG. 5 USING THE FOCUS GROUP METHOD IN THE SOCIETY OF ZAGREB ARCHITECTS

TABL. II. PRIKAZ STRUKTURE SUDIONIKA FOKUS GRUPE
TABLE II THE STRUCTURE OF THE PARTICIPANTS BASED
ON THE FOCUS GROUP METHOD

Fokus grupe (svi pozvani)	Tip sudionika	Sudjelovanje
Sindikat Biciklista	udruga / inicijativa građana	DA
Nepoznati Zagreb	udruga / inicijativa građana	DA
1 posto za grad	udruga / inicijativa građana	DA
Pravo na grad	udruga / inicijativa građana	DA
Kontraakcija	udruga / inicijativa građana	DA
Platforma 9,81	udruga / inicijativa građana	DA
Hrvatski savez uličnog vježbanja	udruga / inicijativa građana	DA
Udruga za interdisciplinarna i interkulturalna istraživanja	udruga / inicijativa građana	DA
Parktipicija	udruga / inicijativa građana	DA
Udruga STUP	udruga / inicijativa građana	DA
Bacaci sjenki	udruga / inicijativa građana	DA
[BLOK]	udruga / inicijativa građana	
Mapiranje Tresnjevke	udruga / inicijativa građana	
Zelena akcija	udruga / inicijativa građana	
fond Penjati se mora	udruga / inicijativa građana	
Operacija grad	udruga / inicijativa građana	
Inicijativa Mamutica "Plato je nas"	udruga / inicijativa građana	
UNDP Hrvatska	program UN-a	DA
Za grad	stranka	DA
Institut za etnologiju i folkloristiku	institucija	
Kulturni centar Peščenica	centar kulture	DA
Centar za kulturu i obrazovanje Susedgrad	centar kulture	DA
Centar za kulturu „Tresnjevka“	centar kulture	DA
Centar za kulturu i informacije Maksimir	centar kulture	DA
Centar za kulturu i film „August Cesarec“	centar kulture	
Centar za kulturu i obrazovanje „Zagreb“	centar kulture	
Centar mladih Ribnjak	centar kulture	
Centar za kulturu Novi Zagreb	centar kulture	
Centar za likovni odgoj	centar kulture	
Kulturno- informativni centar – KIC	centar kulture	
Međunarodni centar za usluge u kulturi	centar kulture	
Narodno sveučilište „Dubrava“	centar kulture	
Narodno sveučilište „Sesvete“	centar kulture	

prostor. Udruge građana i inicijative aktivne u gradu Zagrebu predstavljaju fokusirano i artikulirano mišljenje građana o javnom prostoru te su značajan izvor informacija o stanju i potencijalima za bolje uređenje i korištenje javnoga prostora grada.²² Jedna od važnih prednosti zbog kojih je korištena metoda fokus grupe jest komunikacija među različitim predstavnicima građanskih interesa i inicijativa, koja obično izostaje, a stvaranje dinamike u sklopu fokus grupa pomaže sudionicima da komuniciraju pa su podatci skupljeni u takvom okružju rezultat grupnoga rada uz postizanje visoke razine konsenzusa o predloženoj temi.

Od 33 pozvanih ukupno se odazvalo 17 sudionika: 11 udruga i inicijativa građana; 4 centra za kulturu; jedna lokalna stranka i jedan program UN-a (Tabl. II.).²³ Nakon uvodne prezentacije projekta i metode rada održana je zajednička diskusija, a u nastavku su provedene dvije zasebne diskusije sudionika u fokus grupama. Sudionici su iznosili stajališta o javnom prostoru i potencijalnim lokacijama s gledišta vlastitih aktivnosti te u međusobnoj diskusiji iznijeli i potvrdili određena zajednička stajališta (Sl. 5.).

Primarni cilj prikupljanja potencijalnih lokacija za revitalizaciju u sklopu projekta „Zagreb za mene“ ostvaren je i dobiveno je 45 prijedloga. S obzirom na djelatnost udruga, njihovi su prijedlozi razrađeniji od prijedloga dobivenih pojedinačnim razgovorima s građanima pa niz predloženih lokacija sadrži i određenu razinu smjernica o sadržaju ili karakteru revitalizacije koja se treba provesti. Na drugoj razini diskusija je rezultirala i nizom potreba bez specifične lokacije, ali s kojom se udruge i inicijative susreću i koje je moguće realizirati u javnome gradskom prostoru.²⁴ Na trećoj razini evidentiran je generalni stav i problematika u participativnom djelovanju u javnom prostoru, između institucija grada, stanovnika, udruga i inicijativa.

Sekundarni podatci – Sekundarni su podatci prikupljeni tijekom razgovora s vijećima gradskih četvrti i iz pisama samoinicijativno poslanih od građana putem e-maila ili poštom. Grad Zagreb sastoji se od 17 gradskih četvrti kao oblika mjesne samouprave putem koje građani sudjeluju u odlučivanju o poslovima iz samoupravnog djelokruga Grada te lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utječu na njihov život i rad. U sklopu projekta „Zagreb za mene“ svim vijećima gradskih četvrti poslana je zamolba da na dnevni red sastanka vijeća uvrste točku „Razgovor s timom Akupunktura grada“ kako bi članovi tima stekli izravan uvid u poimanje prostornih problema i potencijala te započetih aktivnosti u prostoru pojedine gradske četvrti. Od 17 zagrebačkih gradskih četvrti odazvalo se na suradnju njih 13, jedna grad-

ska četvrt odbila je sudjelovanje u projektu „Zagreb za mene“, dvije gradske četvrti javile su se prekasno za sudjelovanje u istraživanju, a jedna gradska četvrt nije se javila ni na ponovljeni poziv. Članovi tima Akupunktura grada na 13 sastanaka vijeća predstavili su projekt „Zagreb za mene“ i prikupili informacije o lokacijama i potrebama za uređenje javnoga prostora na područjima tih gradskih četvrti. Nekoliko vijeća dostavilo je zaključke sastanaka ili prijedloge lokacija e-mailom, a nekoliko je vijeća organiziralo dodatni obilazak javnih lokacija na koje su ukazali (Tabl. III.).

Pismima koje su građani samoinicijativno poslali, bilo u analognom bilo u digitalnom obliku, prikupljeni su dodatni prijedlozi, često detaljno i kvalitetno elaborirani tekstualnim i grafičkim materijalima.

PRIMJENA REZULTATA ZA CILJEVE PROJEKTA „ZAGREB ZA MENE“

IMPLEMENTATION OF RESEARCH FINDINGS IN THE PROJECT „ZAGREB FOR ME“

U skladu s osnovnim ciljem istraživanja, Akupunktura grada prikupila je podatke, popisala ih s detaljnim opisom i izvorom te pomno klasificirala i indeksirala.²⁵ Indeksi prikazuju brojčani iskaz važnosti pojedine lokacije prema višestrukim kriterijima, pri čemu je primarni kriterij decentralizacije, a dva sekundarna kriterija „snaga civilne akcije“ (kvalitativni) i broj spominjanja pojedinih lokacija (kvantitativni).²⁶

Kriterij decentralizacije utemeljen je na iskazanoj potrebi građana za važnim intervencijama u javnom prostoru u širem gradskom pojasu, kao i ‘prezasićenošću’ sadržajima u njegovu središtu. Uočivši tu činjenicu, osnovna je ideja balansirane potreba stanovnika i korisnika prostora svih dijelova grada.²⁷ Sekundarni kriterij „snage civilne akcije“ odnosi se na procjenu koliko navedena potreba već ima podršku i koliko je prethodnih istraživačkih radnji (poput izrađenih elaborata ili programa, kao i samoorganiziranih aktivnosti, lokalnog udruživanja, akcija na terenu i

²² Dio udruga i inicijativa bavi se stvaranjem i uređivanjem, a dio koristi javni gradski prostor za različite umjetničke i slične aktivnosti.

²³ Fokus grupe održane su u prostorijama Društva arhitekata Zagreba, Trg bana J. Jelacica 3/I u četvrtak, 26. veljače 2015. od 18 sati.

²⁴ Evidentirane potrebe u ovakvoj diskusiji potencijalno mogu biti uključene u program za neku od lokacija za koju se pokaze takav sadržaj kao prikladan.

²⁵ Ukupno 728 podataka upisano je u tablicu, ali nisu sve precizne lokacije za intervenciju u javnom prostoru koja je opsegom odgovarala projektu „Zagreb za mene“, nego generalno izražene potrebe ili problemi koji se odnose na promet, čistoću ili male komunalne akcije i slično.

sličnog) provedeno. Sekundarni kriterij broja spominjanja pojedinih lokacija bio je osjetljiv i razlikovao ponavljanje nastalo unutar iste kategorije izvora (građani, udruge, vijeća gradskih četvrti), odnosno ponavljanje lokacije od strane različitih izvora. U priloženoj tablici može se vidjeti kako su lokacije indeksirane i kako su razvrstane prema broju dobivenih bodova (Tabl. IV.).

Krajnji rezultat primjene takvog postupka bila je karta prostornog rasporeda svih lokacija identificiranih tijekom akupunkturnog istraživanja s njihovim detaljnim kvalitativnim opisom i pridruženim indeksom kao kvantitativnom ocjenom njihova značenja.²⁸ Relativno jednakomjerna rasprostranjenost lokacija s visokim indeksom na prostoru grada dobar je pokazatelj kako je postupak zadovoljio osnovnu namjeru decentralizacije (Sl. 1.).

Bez ulazanja u preciznu analizu svih lokacija koje su građani predložili, možemo reći da su mnogi od njih istaknuli potrebu za druženjem i okupljanjem na zelenim površinama i parkovima (poput nasipa uza Savu i Maksimira) te ukazali na potrebu dodatnoga prikladnog opremanja tih postojećih prostora dovoljnim brojem klupa te različitim kulturnim i zabavnim sadržajima. Velik broj ispitanika ukazao je na problem kvartovskih trgova, pri čemu su isticali potrebu uređenja i boljeg opremanja postojećih, kao i uređenje zapuštenih prostora, te gradnju novih trgova u naseljima u kojima ih nedostaje (primjerice, Borovje ili Kajzerica). Građani su također isticali lokacije s potencijalom da postanu biciklističko-rekreativni potezi (kao što su trasa Samoborčeka i potoci niz Medvednicu), uređenje gradskih prometnih čvorova (primarno okretišta tramvaja) i elemente kulturne baštine s prepoznatim identitetom, kojih je potencijal trenutacno zanemaren (primjerice, dvorac i ribnjak u Brezovici i stari grad Susedgrad).

Osim toga, istraživanje je generiralo i jasno definirane potrebe građana koje nisu usko lokacijski definirane: građani žele više zelenila u gradu, zatim žele uredene prostore za druženje, igru i rekreaciju, kao i definirane mreže staza za bicikliste, trkače i šetače koje

²⁶ Maksimalan broj indeksiranja bio je 10; od toga je kriterij decentralizacije nosio najviše 5, kriterij „snage civilne akcije“ 3, a kriterij broja spominjanja 2 boda.

²⁷ Klasifikacija prema doseg tako je postala kvalitetno sredstvo kako bi se dobio ravnomjeran izbor lokacija koje će premrežiti cijeli grad. Ako se lokacija s lokalnim dosegom nalazila u središtu, dobivala bi jednaku važnost kao i ona koja ima gradsko značenje, a nalazi se na periferiji.

²⁸ Opisi lokacija i zelenih intervencija sačuvani su u izvornom obliku (uz eventualno skraćivanje prema potrebi) sa sistematiziranim i jasno naznačenim izvorima podataka i indeksom, pa kao takvi pridruženi svakoj karti lokacije te čine integralni dio završne karte Akupunktura grada.

TABL. III. PRIKAZ UKLJUČENOSTI VIJEĆA GRADSKIH ČETVRTI [VGČ] U PROJEKT
TABLE III CITY DISTRICTS INVOLVED IN THE PROJECT

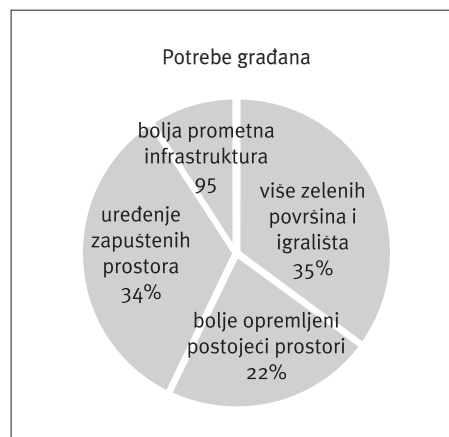
VGČ	uključenost	pismeno očitovanje o lokacijama	organizirani obilazak	broj prijedloga
Donji grad	DA	—	—	14
Gornji grad – Medveščak	NE (odbili sudjelovanje)	—	—	—
Trnje	DA	—	—	6
Maksimir	DA	DA	—	7
Pescenica – Žitnjak	DA	DA	DA	7
Novi Zagreb – istok	DA	—	—	1
Novi Zagreb – zapad	NE (javili se prekasno)	—	—	—
Tresnjevka – sjever	DA	DA	—	9
Tresnjevka – jug	DA	DA	—	4
Črnomerec	NE (javili se prekasno)	—	—	—
Gornja Dubrava	DA	—	—	5
Donja Dubrava	DA	DA	DA	9
Stenjevec	DA	—	DA	3
Podsused – Vrapce	DA	—	—	17
Podsljeme	DA	—	—	4
Sesvete	NE (nisu se javili)	—	—	—
Brezovica	DA	DA	—	3

TABL. IV. PRIKAZ BROJA LOKACIJA DOBIVENIH ISTRAŽIVANJEM PREMA INDEKSU (OD 1 DO 9). MAKSIMALNI INDEKS 10 NIJE DODIJELJEN.
TABLE IV THE NUMBER OF LOCATIONS OBTAINED IN THE RESEARCH ACCORDING TO THE INDEX (FROM 1 TO 9). THE TOP INDEX 10 IS NOT ALLOCATED.

Indeks	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Broj lokacija	1	16	89	30	23	23	2	2	1

bolje i sigurnije povezuju različite dijelove grada. Česta su isticanja potrebe za odvojenim parkovima namijenjenim kućnim ljubimcima. Naposljetku, građani su isticali i potrebu da se više pazi na čistoću okoliša i komunalni red, kvalitetu rasvjete i probleme parkinga (Sl. 6.).

SL. 6. ISKAZANE POTREBE GRAĐANA PO KATEGORIJAMA
FIG. 6 VARIOUS CATEGORIES OF CITIZENS' NEEDS

ZAKLJUČAK

CONCLUSION

Krenuvši od Lefebvreaova shvaćanja grada kao troslojne strukture, umjesto isticanja isključivo fizičke realnosti, Akupunktura grada usmjerena je na društvenu proizvodnju prostora. Pritom su posebno osjetljivi i važni upravo javni prostori koji su mjesta susreta fizičkoga i simboličkoga aspekta grada. Osnovni cilj ovoga istraživanja bio je prikupljanje prijedloga građana o lokacijama i vrstama intervencije u javni prostor koje građani smatraju potrebnima i oko kojih postoji određen konsenzus. Kombinacijom metoda istraživanja te interdisciplinarnim pristupom analizi i interpretaciji prikupljenih podataka, Akupunktura grada generirala je detaljnu kartu s kvalitativnim opisima lokacija i intervencija u javni prostor, te kvantitativno rangiranih indeksom.

Provedeno istraživanje Akupunktura grada potvrdilo je velik potencijal aktivnog i konstruktivnog uključivanja građana u odlučivanje o javnom prostoru te pokazalo potencijal javnog prostora i manjih gradskih intervencija, kao nositelja revitalizacijskog procesa za fizički, ali i simbolički prostor grada. Takva revitalizacija doista bi imala puno značenje vraćanja života jer bi jačala simboličku i identitetsku povezanost građana s fizičkim prostorom grada, ali i s drugim sugrađanima u zajedničkom naporu poboljšanja kvalitete svakodnevnoga života u gradu. Akupunkturni pristup istraživanju grada omogućio je, osim prikupljanja činjeničnih podataka o lokacijama, uvid u niz podataka o značenjima koja građani pridaju javnim prostorima, kao i potrebama koje smatraju nedovoljno zastupljenima u vlastitim četvrtima i gradu kao cjelini. Iako postavljena pitanja ne mogu u potpunosti iskristalizirati sva spomenuta značenja, ona barem donekle pokazuju raznovrsne tendencije koje predstavljaju osnovu i poticaj za nastavak istraživačkog procesa pri detaljnom programiranju pojedine lokacije.

Istodobno s empirijskim istraživanjem istražena je i sama spremnost građana na participaciju u odlukama o javnom prostoru te se pokazalo da su građani voljni sudjelovati u procesu odlučivanja o gradskom javnom prostoru. Akupunkturni način prikupljanja i klasifikacije podataka primjenom znanstvene metodologije omogućio je ravnopravniji dijalog između raznovrsnih glasova u javnom prostoru grada. Akupunktura grada pruža mogućnost otvaranja javnog dijaloga o potrebi promjena u javnom prostoru, generiranog od strane bilo kojeg aktera u procesu društvene konstrukcije grada.

Ilustrativna i cjelovita baza podataka generirana ovim istraživanjem može poslužiti kao pouzdan i vrlo upotrebljiv izvor informacija; višenamjenski *bottom-up* urbanistički alat za kontinuiranu revitalizaciju javnoga prostora, a time i grada u cjelini.

LITERATURA

BIBLIOGRAPHY

1. AUGÉ, M. (2001.), *Nemjesta. Uvod u moguću antropologiju supermoderniteta*, Biblioteka Psefizma, Karlovac
2. BASSAND, M. (2007.), *Cités, villes, métropoles: Le changement irréversible de la ville*, Presses Polytechniques et Universitaires Romandes, Lausanne
3. BRYMAN, A. (2012.), *Social Research Methods*, Oxford University Press
4. CAREVA, K. [ur.] (2014.), *City acupuncture: Improving the City Life Quality Through Small and Precise Interventions in Urban Structures*, Društvo arhitekata Zagreba, Zagreb
5. CASTELLS, M. (2000.), *Uspon umreženog društva. Informacijsko doba*, 1. sv., Golden marketing, Zagreb
6. JACOBS, J. (1961.), *The Life and Death of Great American Cities*, Vintage Books, New York
7. LEFEBVRE, H. (1972.), *Le droit à la ville*, Éditions Anthropos, Paris
8. LYNCH, K. (1990.), *The Image of the City*, MIT Press, Harvard
9. SOJA, E.W. (1996.), *Thirdspace: Journey to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*, Blackwell Publishing, Malden, Oxford, Carlton
10. ŠARINIC, J.; ČALDAROVIC, O. (2015.), *Suvremena sociologija grada. Od nove urbane sociologije prema sociologiji urbanog*, Jesenski&Turk, Zagreb
11. WALTERS, D. (2007.), *Designing Community: Charrettes, Masterplans and Form-based Codes*, Architectural Press, Elsevier, Oxford i Burlington

IZVORI

SOURCES

INTERNETSKI IZVORI

INTERNET SOURCES

1. <http://www.cityacupuncture.org/> [31.10.2016.]
2. <http://www.d-a-z.hr/hr/ciklusi-programa/akupunktura-grada,16.html> [31.10.2016.]
3. <http://www.newurbanism.org/> [31.10.2016.]
4. <http://unhabitat.org/urban-knowledge/publications> [31.10.2016.]
5. <http://zagrebzamene.d-a-z.hr/> [31.10.2016.]
6. <http://zagreb.hr/default.aspx?id=147/> [31.10.2016.]

IZVORI ILUSTRACIJA

ILLUSTRATION SOURCES

- SL. 1.-6. Autori
TABL. I.-IV. Autori

SAŽETAK

SUMMARY

CITY ACUPUNCTURE AS A PARTICIPATORY TOOL IN REVITALIZING PUBLIC SPACE

The project "Zagreb for me" was conceived with the aim of identifying public urban spaces that need some sort of intervention through the participation of the citizens themselves in this process. The *City Acupuncture* – a type of architectural research and a model of spatial intervention usually applied to the scale of a city district or neighborhood – is in this project tailored to city scale. Larger scale required a more sophisticated research methodology as well as a novel and innovative approach to intervention. For this reason specialists in the humanities and social sciences (urban sociology and urban anthropology) were involved in the project in order to help develop an effective research methodology and ensure citizens' participation in the project. The *City Acupuncture* as an interdisciplinary type of research ran parallel with urban-planning research. The findings of both research projects were finally presented in the form of a joint city map containing collected data about the needed interventions and specific locations. In other words, the end result was a combination of a *top down* and a *bottom up* approach to urban planning.

The *City Acupuncture* project has its origin in one of the key tenets offered by H. Lefebvre and E.W. Soja. According to their theories, the city is made up of three types of spaces: a perceived, an imaginary, and a living space (Lefebvre) or is derived from a combination of the historical, spatial, and social layers (Soja). The *City Acupuncture* project is focused primarily on the city as an everyday living space used by its citizens. Referring to K. Lynch we might as well say that it really deals with the image of the city as perceived by its dwellers. By taking into consideration the citizens' perception too, the *Acupuncture* method provides a reliable source of knowledge and information about how citizens use space in their daily life. The *top down* approach to urban planning is thus a perfect addition to a re-

verse *bottom up* approach based on the participation of the city dwellers and users.

This approach is partly rooted in J. Jacobs' harsh criticism leveled against classical urban planning concepts as well as in the basic tenets of *New Urbanism* which promotes environmentally-friendly high-quality lifestyle in the cities as a form of a new humanism based on diversity and mixed-use principles – from spatial functions to the community itself. Both the *City Acupuncture* and *New Urbanism* are dedicated to stimulating small-scale interventions in public space that would effectively meet the citizens' everyday needs and thus directly contribute to the overall quality of city life. Such a continuous line of interventions would ultimately lead to a revitalization of the whole city.

The so-called interpretative approaches to social sciences and the humanities, which analyze the experience and perception of situations or social relationships or (as is the case here) the everyday use of space, require qualitative research methodology. However, when one is faced with the need to study all this in a city of more than 700 000 citizens, the only option is to combine the approaches and research methods in order to focus on direct individual experiences of the participants in the research.

Methodologically, we proceeded with primary data collection through a combination of a survey conducted on an appropriate sample of citizens and the focus group method with relevant organizations followed by an analysis of secondary data collected from the city district councils and from the citizens themselves. The intention was to select the bustling and the busiest public urban spaces (or *nodes* in terms of K. Lynch's categories) for a survey and to include all city districts in the collection of secondary data. The survey was conducted during the morning hours over four weekends at the following public places: the market-place in Trešnjevka district, Maksimir park, the central city

square (Trg bana J. Jelacica), and a semi-public space at the entrance to the *Avenue Mall* shopping center.

The associations and organizations were gathered in two focus groups engaged in a constructive dialogue about their individual activities. Direct communication thus opened up the possibility for their close collaboration and allowed them to gain a clear perception of all key points related to public space. The debate itself helped them to reach a general consensus about some vital or unresolved issues and properly formulate their joint proposals. In the final stage of data collection, we classified them according to a decentralization criterion. Each location was allocated an index reflecting the impact of a particular location. The collected data reveal that the citizens perceive the city center as the focus of activities and transformations while other city areas seem to be relatively neglected. The central city locations are therefore allocated the top index if their impact was locally relevant while those on the city periphery had a higher index if their impact was relevant for the entire city. An additional element in the assessment of the location's relevance was concerned with the activities undertaken by the civilian associations or those planned by the local city district councils.

This strategy of collecting and classifying data opened up the possibility for a more balanced dialogue between the interested parties, i.e. the public urban space users.

This type of research is aimed at scanning the city life although it cannot capture it in all details. However, repeated researches might compensate for this lack.

A combination of the city scale and the local scale might offer a valuable insight into a city and its citizens and provide a sound basis for the development of an effective and viable strategy for public space management.

BIOGRAFIJE

BIOGRAPHIES

Doc. dr.sc. **KRISTINA CAREVA**, dipl.ing.arh., voditeljica je Akupunktura grada [AG]. Doktorirala je 2012. na AF-u gdje je zaposlena od 2004. Područja su joj interesa interdisciplinarno djelovanje i participativne metode u projektiranju.

Doc. dr.sc. **RENE LISAC**, dipl.ing.arh., voditelj je AG-a i predsjednik DAZ-a. Doktorirao je 2012. na AF-u gdje je zaposlen od 2004. Područja su mu interesa održivo planiranje i participativne metode u projektiranju.

Izv.prof. dr.sc. **TOMISLAV PLETENAC**, kult. antr. i etnol., pridružen je član AG-a. Doktorirao je 2005. na FFZG-u gdje je zaposlen od 1996. Područja su mu interesa postkolonijalna teoretska psihoanaliza i povijest istočnoeuropske etnologije.

Doc. dr.sc. **JANA VUKIĆ**, prof.soc., pridružena je članica AG-a. Doktorirala je 2013. na FFZG-u gdje je zaposlena od 2012. Područja su joj interesa urbana sociologija i teorijska sociologija.

KRISTINA CAREVA, Dipl.Eng.Arch., Ph.D., Assist. Prof., head of the *City Acupuncture*. Her main research interests are focused on interdisciplinary activities and participatory methods in architectural design.

RENE LISAC, Dipl.Eng.Arch., Ph.D., Assist. Prof., head of the *City Acupuncture* and of the Society of Zagreb Architects. His research interests are focused on sustainable planning and participatory methods in architectural design.

TOMISLAV PLETENAC, Ph.D., Assoc. Prof., cultural anthropologist and ethnologist, associate member of the *City Acupuncture*. His research interests are focused on post-colonial theoretical psychoanalysis and the history of East-European ethnology.

JANA VUKIĆ, Ph.D., sociologist, Assist. Prof., associate member of the *City Acupuncture*. Her research interests are focused on urban sociology and theoretical sociology.

